

Salomon Kroonenberg

Je opties open houden

Geoloog Salomon Kroonenberg doceert in Paramaribo en Moskou, al zijn boeken halen tv-programma's en hij durft onorthodoxe standpunten in te nemen, bijvoorbeeld over het klimaat.

TEKST: ACHSA VISSSEL FOTO'S: CLAUDIA KAMERGORODSKI

“Waarom ik? Ik hoor er toch niet bij?” Dit was, tot we hem wisten te overtuigen van het tegendeel, de reactie van emeritus hoogleraar geologie Salomon Kroonenberg op de uitnodiging onderdeel te zijn van deze serie. “Mijn vader deed zijn bar mitswa, maar had verder weinig met het Jodendom. Als enige van zijn broers en zussen trouwde hij met een niet-Joodse vrouw. ‘Niet Joods, maar wel arts,’ zei mijn oma, die er geen moeite mee had, trots.” Kroonenbergs moeder was niet de eerste de beste. Als student geneeskunde in oorlogstijd in Leiden, waar ze zijn vader ontmoette, bracht ze met een vriendin in hun gehuurde woonruimte maar liefst negen onderduikers onder, die allemaal de oorlog overleefden. In Zeeland, waar zijn vader in 1950 een oogheelkundepraktijk begon, gaf ze seksuele voorlichting. Eerst werd daar geschokt op gereageerd, later volgde de erkenning dat ze een voorloper was.

Kroonenberg werd in 1947 in Leiden geboren, en bracht in Goes een prettige jeugd door met vier broers en zussen. “Mijn moeder was extravert, mijn vader introvert. Mijn vader stemde VVD, mijn moeder PvdA, beide posters hingen bij ons voor het raam. ‘Man en vrouw zijn één,’ zei mijn vader, als we ze als kinderen tegen elkaar uit probeerden te spelen - dat lukte dus niet. Ze gaven ons alle kansen. Muziek, boeken, leren over andere culturen hoorde bij de opvoeding. Mijn vader wilde het beste voor ons: de beste opleiding, de beste scholen. En als ik in een opwelling op klarinetles wilde, mocht dat ook. Joden-

dom hoorde niet bij de opvoeding, maar op het gymnasium in Middelburg kreeg ik Hebreeuws, en tijdens de bar mitswa van een nee e in 1963 kon ik de parasja nog meelesen.” Toen een Joodse tante overleed had hij de kist niet mogen helpen dragen, werd hem later gezegd. “Ik was toen in het buitenland en kon er niet bij zijn, maar los daarvan maakte het me niet uit. Behalve bij mijn familie hoeft ik nergens bij te horen. Ik hou graag alle opties open.”

Maar links naar het jodendom zijn er zeker. ‘Joodse chips’, noemt hij ze. “Geërfd van mijn opa. Hij en mijn oma hebben geluk gehad. Ze overleefden de oorlog doordat ze laat zijn opgepakt. Mijn opa was directeur van het Nederlands-Israëlitisch Ziekenhuis in Amsterdam. Hij redde patiënten door voor te wenden dat ze aan besmettelijke ziektes leden, of wikkelde ze onnodig in meters verband. De Duitsers waren bang voor besmetting en op deze manier hield hij ze lang succesvol op afstand. In Theresienstadt heeft hij nog Russisch geleerd van medegevangenen. Die belangstelling voor talen - hij kende er veertien - is een van de dingen die ik heb meegekregen.” Het jodendom ziet hij als een mooie erfenis, maar niet als iets dat bij hem hoort. “Maar sinds mijn boeken worden uitgegeven onder mijn volle naam Salomon, in plaats van mijn roepnaam Salle, word ik er vaker op aangesproken.”

Spinnen en indianendorpen

In 1965 begon Kroonenberg in Amsterdam aan een studie fysische geografie. Hij was gefascineerd door geologie maar een vroegere leraar aardrijkskunde raadde hem die studie af omdat er op dat moment veel geologen ontslagen werden. Na het eerste jaar wilde hij switchen naar Italiaans, maar de overstap naar een andere faculteit hield in dat hij in militaire dienst zou moeten. “Dat had ik er niet voor over.” Hij maakte de studie af met geologie als bijvak en vertrok met zijn toenmalige vrouw naar Suriname, waar ze zes jaar bleven. Hij werkte voor de Geologisch Mijnbouwkundige Dienst en promoveerde ondertussen in Amsterdam op de geologische geschiedenis van een deel van het land. Het werd een heerlijke tijd. “Aldoor bezig zijn met mijn vak, met het bos, en daarna lekker in de hangmat liggen. Prachtige natuur, tropisch regenwoud. Ondertussen was er steeds een veldploeg bezig met het verzamelen van informatie over verschillende soorten gesteente.” Hij ontwikkelde een kwart van de geologische kaart van Suriname die in 1977 is uitgekomen. “Mijn deel is een gebied in het zuidwesten van het land, waar je alleen met het vliegtuig kunt komen. Mijn huidige studenten (sinds begin 2017 is hij aangesteld als buitengewoon hoogleraar aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname) zijn in een ander gebied bezig, dichterbij Paramaribo.” Wat doen zijn studenten precies? “Geologisch onderzoek, ontdekken wat er twee miljard jaar geleden in Suriname is

‘Administratie is niet mijn sterkste kant. Gelukkig doet mijn vrouw de belastingaangifte’

honderd keer zo snel als onze zeespiegel stijgt. Hele dorpen stonden onder water. Eerder, aan het begin van de twintigste eeuw, was hij ineens juist drie meter gezakt. In 1995 zagen we de verdrinken dorpen vanuit een helikopter, achteraf bleek dat het toppunt van de stijging te zijn geweest, want sindsdien is hij weer twee meter gedaald. Niemand had dit kunnen voorspellen en achteraf begrijpen we nog steeds niet goed hoe het werkt. Als je kijkt naar het klimaat op de wereld zie je onbegrijpelijke veranderingen. Van het midden van de negentiende eeuw tot 1940 is de temperatuur gestegen, daarna is hij weer gezakt, tot 1976. Er werd toen algemeen gedacht dat we richting een nieuwe ijstijd gingen, maar vanaf 1976 steeg hij weer. Wat je ziet zijn veranderingen, kantelpunten, tipping points waar niemand op rekt. Nu zien we de temperatuur weer stijgen, maar dat blijft achter bij wat er voorspeld is door het klimaatpanel van de VN.

‘Het lijkt wel of relativeren niet mag. Je zit meteen in de ‘foute’ hoek, je bent nog net geen Holocaustontkenner’

Stabiele zeespiegelstijging

Dat CO₂ een broeikasgas is en wij er extra van in de atmosfeer hebben gebracht is zeker. Maar hoe sterk de invloed ervan is op het klimaat weten we niet. Onlangs kwam er een studie uit over de invloed van CO₂-uitstoot in de atmosfeer op de zeespiegel van Nederland. Zeer nauwkeurig bijgehouden metingen van de stijging van zeespiegel, rekening houdend met luchtdruk en windrichting. Het resultaat? Ondanks extra CO₂ in de lucht blijft de stijging van de zeespiegel sinds het einde van de negentiende eeuw niet meer dan twintig centimeter per eeuw. Niet alleen in Nederland, maar wereldwijd. Waar is die invloed dan? Als lucht warmer wordt zouden gletsjers sneller smelten en de zeespiegel sneller stijgen. Maar dat zien we niet terug in de metingen. Ook het klimaatpanel van de Verenigde Naties, het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) kan geen toename van extreme weersverschijnselen zoals tornado's, overstromingen en droogteperioden ontdekken door de extra CO₂ in de atmosfeer. Kroonenberg noemt zich klimaatrelativist, geen -criticus of -scepticus. Maar het lijkt wel of relativeren niet mag. Je zit meteen in de foute hoek, je bent nog net geen Holocaustontkenner. Ik zit er niet mee. Ik blog niet, twitter niet en zit niet op Facebook, dus ik lees ook geen vervelende reacties. Ik ben niet bezig met de dingen van de dag. Ik ben geoloog, een man van de lange termijn. Ik zit liever in Suriname met studenten in het veld. De energiediscussie raakt hem wel. We moeten zuinig zijn op fossiele brandstoffen en duurzame alternatieven zoeken. Vooral zonne-energie is een prachtige uitvinding. Dat ik dat zeg wordt niet begrepen, als klimaatrelativist word je niet geacht het belang van duurzame energiebronnen te zien. Ze kunnen me niet in een hokje stoppen, ook dat heeft te maken met je opties open houden. Maar ik kijk alleen naar feiten. We weten nog zo weinig over de werking van het klimaat. Juist daarom moeten we heel voorzichtig zijn met voorspellingen.

Uitgestelde erfenis

De telefoon gaat en Kroonenberg staat de beller in vloeiend Russisch te woord. Dat is nou die erfenis van mijn opa. De Joodse chips die ik van hem heb meegekregen, de uitgestelde erfenis uit Theresienstadt. Op zijn schoot leerde ik mijn eerste Russische woordjes. Ik kan de chips vervangen als er een andere taal gesproken moet worden: in Colombia gaf ik les in het Spaans, in Rusland in het Russisch. Gewoon een talenknobbel. Sinds 2008 is hij honorair hoogleraar aan de Moskouse Staatsuniversiteit. Dat is meer een eretitel. Een dankbetuiging van een collega met wie ik al 25 jaar samenwerk, een vriendschap onderhoud en alle politieke wisselingen heb meegemaakt.

Al maakte Kroonenberg nooit de geplande overstap naar een studie Italiaans, in 2014 kwam zijn boek *De binnenplaats van Babel* uit, waarin hij onderzoek doet naar de oorsprong van talen. Het reizen dat mijn vak me biedt heeft me in staat gesteld een aantal van die taalchips te gebruiken. En hoewel dit niet mijn officiële vakgebied is, steunde de uitgeverij me bij het schrijven van dit boek. Over al zijn boeken heeft hij in tv-programma's mogen vertellen. Over de eerste twee bij VPRO Boeken, over het derde bij Adriaan van Dis, en over het laatste bij WNL op Zondag. Presentator Rick Nieman hield dat boek in de lucht en zei: dit moet je lezen! Dezelfde dag nog zijn er 600 van verkocht. Ja, dat is de kracht van televisie. 